

Mikroøkonomi (SFB10816)

Forelesningsnotater (shift+o for oversiksbilde)

Jørn I. Halvorsen og Joachim Thøgersen

2021/08/12 (updated: 2022-02-22)

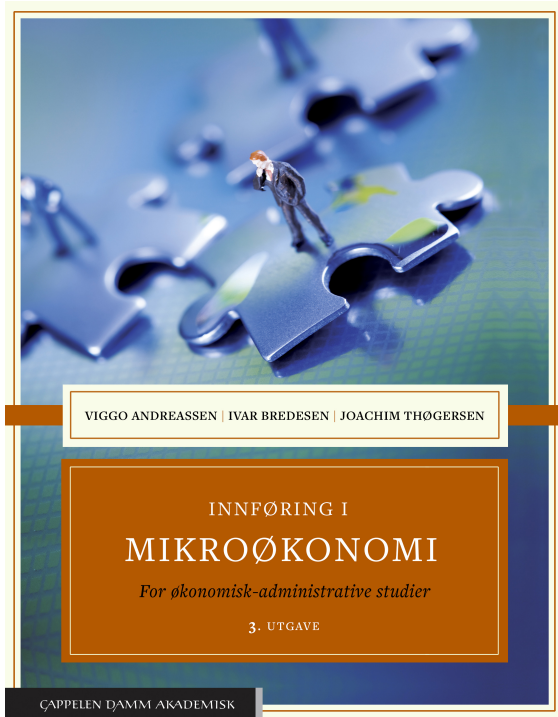
Timeplan

Forelesning	Datoer	Del	Literatur
1	2022-01-13	1. Introduksjon	Kap. 1-3
2	2022-01-20	2. Produsentteori: Produsentens økonomiske adferd	Kap. 4
3	2022-01-27		Kap. 5
4	2022-02-03		Kap. 6
5	2022-02-17	3. Konsumentteori: Konsumentens økonomiske adferd	Kap. 7
6	2022-02-24		Kap. 8

	Forelesning	Datoer	Del	Literatur
7		7 2022-03-03	4. Markedsteori:	Kap. 9
8		8 2022-03-10		Kap. 10
9		9 2022-03-17		Kap. 11
10		10 2022-03-24		Kap. 12
11		11 2022-03-31	5. Andre Emner	Kap.
12		12 2022-04-07		Kap.
13		13 2022-04-21	Oppsummering	Kap.

Pensumliste

Hovedbok

(Andreassen, Bredeesen og Thøgersen)

Oppgavebok

(Andreassen, Bredeesen og Thøgersen)

Anbefalte oppgaver

Kapittel	Oppgaver
1	1.1, 1.2, 1.3 1.5, 1.6, 1.9, 1.12, 1.14
3	3.2, 3.3, 3.5, 3.6, 3.7, 3.8
4	4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.8
5	5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 5.6, 5.7, 5.8, 5.9, 5.10
6	6.2, 6.3, 6.4, 6.5, 6.6
7	7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 7.5, 7.6, 7.7, 7.8
8	8.1, 8.2, 8.3, 8.4, 8.5, 8.6, 8.7
9	9.1, 9.2, 9.3, 9.4
10	10.1, 10.2, 10.3, 10.4
11	11.1 (d,feil i fasit på grafisk illustrasjon), 11.2, 11.3, 11.4
12	12.1, (12.2, om du har tid)
13	13.1, 13.2, 13.3, 13.4, og 13.5
14	14.1, 14.2
15	15.1, 15.2

Kursgodkjennelse

Består av (1) obligatorisk arbeidskrav og (2) skriftlig eksamen.

(1) Obligatorisk innleveringsoppgave

xx.03: obligatorisk arbeidskrav publiseres

xx.03: obligatorisk arbeidskrav innlevering

(2) Eksamen

Eksamen avholdes den **03.05**.

Individuell, skriftlig firetimers eksamen.

Karakterregel: A-F.

Hjelpemidler: godkjent kalkulator.

Kapittel 1: Introduksjon til mikroøkonomi. Overbikk over fullkommen konkurranse

Oppdatert: 2022-02-22

Hva handler økonomi om?

- Hva handler økonomi om?
- Mikroøkonomi er en del av samfunnsøkonomi. Hvilke temaer forbinder du med samfunnsøkonomi?
- En kort historie om en tur i butikken.
  - Hvilke varer skal du kjøpe?
  - Hvor mye skal du kjøpe av de ulike varene?
- Hva har økonomi med dette å gjøre? Tre relevante forhold:
  - (i) Varene må ha blitt produsert.
  - (ii) Du må tilby noe for å bytte til deg varer. Betalingsmiddel og handel.
  - (iii) Du må ha skaffet betalingsmiddelet.

Altså ...

- Selv i den «enkle» historien er det:
  - Flere beslutninger involvert.
  - Flere markeder involvert.
- Men: hvorfor får vi ikke alle varer vi vil ha? Rundt oss ser vi (og opplever selv) stor etterspørsel. Vi trenger jo en rekke ting, også i Norge.
  - Svaret er: KNAPPHET!

Definisjon

- Definisjon av økonomi:

Handler om bruken av knappe ressurser for å dekke menneskelig behov.

- Den delen av samfunnsvitenskapene som studerer de valgene som individer, bedrifter, myndigheter og samfunn må ta, som følge av knapphet.
- To stikkord: behov og ressurser. Komme tilbake til...
- Bedriftsøkonomi og samfunnsøkonomi: Hvorfor skal dere lære samfunnsøkonomi på dette studiet? Relevant for bedrifter?

Behov

- Økonomers behandling av behov og behovsdannelse. For enkelt? Psykologers behandling av samme tema...
- Et grovt skille:
  - Som må dekkes
  - Ønsker
- Behov avdekkes gjennom preferanser, som igjen kan avdekkes via etterspørsel.
- Kan behov skapes? Jepp. Men er slike skapte behov mer eller mindre viktig enn "andre" behov, gitt knappe ressurser.
- En måte å skjære gjennom denne problemstillingen på er å legge til grunn *konsumentsuverenitet*.
- "Folk vet best selv hva som er best for dem".

Ressurser

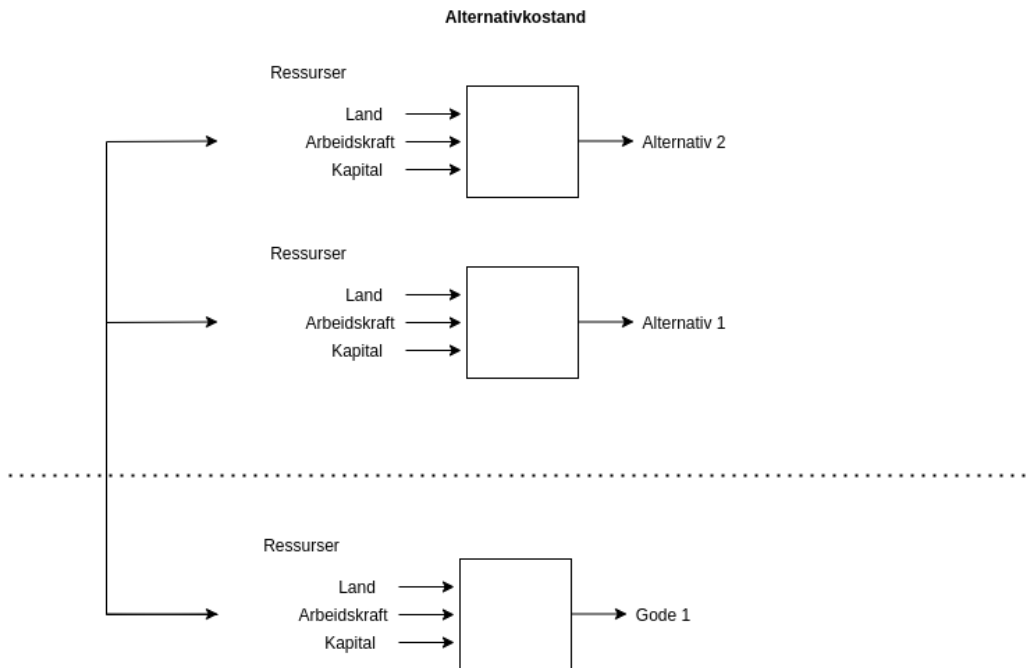
- Innsatsfaktor eller produksjonsfaktor kan betegnes som synonyme ord.
⇒ Faktorer som er ”input” i produksjonsprosessen.
- Kategorier:
  - Naturressurser: Fornybare og ikke-fornybare
  - Arbeidskraft
  - Realkapital: Kan brukes direkte eller indirekte
- Ressurser som er KNAPPE.
- Er penger ressurser??

Så kjernen i økonomifaget er dermed:

- Ettersom det er knapphet på ressurser kombinert med store behov, er det ønskelig å bruke ressursene smartest mulig.
⇒ Sikre at utnyttelsen av ressursene er optimal.
- Merk at ressurser ofte har alternativ anvendelse. Dette innebærer at dersom vi bruker en ressurs til å produsere en vare, kan ikke den samme ressursen brukes samtidig til å produsere en annen vare. Av og til ikke i det hele tatt.

Alternativkostnad

- Dette er et helt sentralt begrep i økonomifaget.
- Bruk av ressurser tilfører en verdi som skal dekke menneskelige behov.
- Ressurser har en alternativ anvendelse. Den beste alternative anvendelse har også en verdi. Denne verdien tapes når vi bruker ressursen til et bestemt formål.
- Dette tapet er alternativkostnaden.
  - *Alternativkostnaden er altså verdien av beste alternative anvendelse.*

To sentrale spørsmål: spørsmål 1

- (1): Hvordan vil ulike valg bestemme hvilke goder som produseres, hvordan de produseres og for hvem?
  - Goder skal dekke behov og ønsker.
  - Men hva skal vi produsere og hvordan vet vi det?
  - Hvor mye skal produseres?
  - Hvordan? Vil ny teknologi erstatte arbeidskraft og føre til økt arbeidsledighet?
  - Hvem skal det produseres til? Inntektsulikhet.

To sentrale spørsmål: spørsmål 2

- (2): Er det slik at valg som fremmer egeninteresse også fremmer samfunnets beste?
  - Brukes de knappe ressursene på best mulig måte?
  - Egeninteresse: valg som er best for en selv.
  - Sosial interesse: valg som er best for samfunnet som helhet.
  - Dine valg påvirker mange og valgene er knyttet sammen. Anta at alle valgene er gjort av egeninteresse, er det mulig at resultatet også er det beste for samfunnet som helhet?
  - Adam Smith: JA. «Usynlige hånd».

Økonomisk tankemåte: metodologiske tradisjoner

- Økonomifaget defineres ut i fra tema som studeres, men det er en del metodiske tradisjoner.
  1. Et valg er en avveining (trade-off). Knapphet skaper valg.
  2. Kostnad: det du må gi opp.
  3. Fordel (benefit) eller nytte: Gleden du oppnår. Preferanser.
  4. Rasjonelle valg. Bruker all tilgjengelig informasjon, og veier så sammen kostnader og fordeler.
  5. Valg på marginen. Ikke enten-eller, men hvor mye. Marginalkostnad og marginalfordel.
  6. Valg responderer på incentiver. Incentiv: Belønning eller straff som følge av valg.

Økonomi som vitenskap

Modeller

- Bruker økonomiske modeller.
- Hva er en modell? En forenklet beskrivelse av virkeligheten. Bygger pr. definisjon på forutsetninger.
- Hvorfor bruke modeller? For å kunne fokusere på ett eller noen aspekter av virkeligheten. Virkeligheten er komplisert...
- Modeller gjør at vi kan rense vekk momenter som vi tror ikke har noen spesiell innvirkning på vårt spørsmål.

Økonomi som vitenskap

Skillet mellom mikroøkonomi og makroøkonomi

- Det finnes flere måter å strukturere økonomifaget på. Disiplinen består av en rekke underområder.
- Mikroøkonomi: Søker å forklare aktørers beslutninger, tilpasning og interaksjon.
- Aktører: Bedrifter, konsumenter, markeder.
- Makroøkonomi: Søker å studere og forklare aggregerte størrelser. Økonomien under ett.
- Makroøkonomi kan deles inn i konjunkturteori og økonomisk vekst.

Appendiks (diagramark benyttet under forelesning)

Mikroøkonomi oppbygging

Behov

Ressurser

Konsumentteori

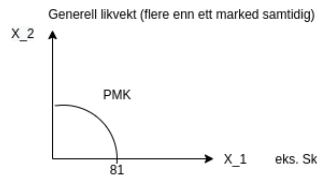
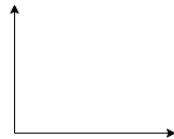
Produksjonsteori

Markedsdiagram

Markedsformer

- Fullkommen konkurranse
- Monopol
- Monopolistisk konkurranse
- Kartell, Duopol, Oligopol
- Prisdiskriminering

Ett marked
(partiell likevekt)

To
markeder
(generell
likevekt)

Kapittel 3: En markedsmodell med fullkommen konkurranse

Oppdatert: 2022-02-22

Innledning

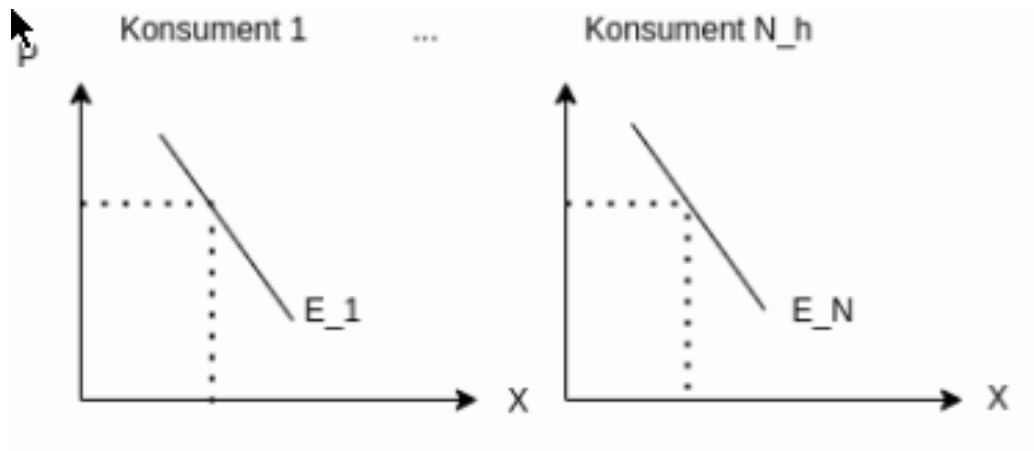
- Bytteøkonomi og markedsøkonomi: I en markedsøkonomi (pengeøkonomi) byttes varer *indirekte*.
- Et marked består av en tilbudsside og en etterspørselsside.
- Vi skal nå se på den enkleste markedsformen i økonomisk teori.
- Markedsformen er likevel nyttig:
  - Selvstendig analyseapparat.
  - Kan utvides langs mange dimensjoner.
  - Er samfunnsøkonomisk effektiv (hva som menes med dette skal vi bruke en del tid på senere).
  - Er en referansemodell som andre modeller og resultater kan sammenlignes mot.

Bakgrunn

- Store deler av kurset vil handle om teorien bak denne modellen. MERK at oppbyggingen gir oss flere selvstendige modeller som er nyttige for økonomiske analyser.
- Modellen går langt tilbake. Adam Smith (1776) → Nyklassikerne og John Stuart Mill → Alfred Marshall → Paul Samuelson mfl.
- Vi skal komme tilbake til forutsetningene bak denne modellen i kapittel 9.
- Men merk spesielt: Aktørene er pristakere og har ingen innflytelse på pris som enkeltaktør, men summen av aktørenes adferd bestemmer markedsprisen.

Markedsetterspørsel

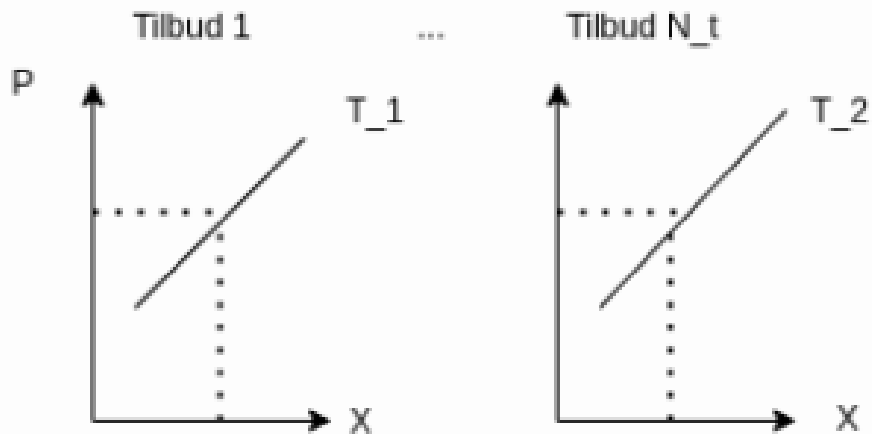
- Etterspørsel etter varer og tjenester. Ofte kalles varer + tjenester for goder.
- Hva bestemmer etterspørselen? Priser, inntekt med mer. Matematisk på tavla.
- Etterspørselsloven:
- Økt pris $\rightarrow$ lavere etterspørsel, alt annet konstant (cet.par.). Kurve.
- Flere forhold holdes her konstante. Vi ser kun på endringer i prisen på varen. En endring i denne vil flytte oss langs kurven.
- En endring i konstantene vil føre til skift i kurven.
- Fra et individs etterspørsel til markedsetterspørsel.

Markedstilbud

- Tilbud av varer og tjenester. Tilbudet utgjøres av bedriftene eller produsentene. Tilbudet er altså produksjonen.
- Hva bestemmer tilbudet? Pris på ferdigvare og innsatsfaktorer. Matematisk på tavla.
- Tilbudsloven:
- Økt pris $\rightarrow$ økt tilbud, cet.par. Kurve.
- Endringer i prisen på varen fører til bevegelse langs kurven.
- En endring i konstantene fører til skift i kurven.
- Fra en bedrifts tilbud til markedstilbud.

Markedslikevekt

- Utgangspunkt: markedets E-kurve og T-kurve.
- Likevekt: dersom ingen aktører ønsker å endre den eksisterende økonomiske tilpasning.
  - $X^S = X^D$
  - Overskuddsetterspørsel: $X^D > X^S$
- Anta at prisen er lavere enn likevektspris (makspris).
  - Overskuddstilbud: $X^S > X^D$
- Anta at prisen er over likevektsprisen (minpris).
- Ingenting i modellen som tilsier stabilitet. Men utenfor modellen kan vi resonnerer omkring markedskrefter, slik de er beskrevet av Adam Smith.
- Matematisk eksempel. På tavla.

Komparativ statikk/ skift i kurvene

- Vi vet at tilbuds- og etterspørselskurvene er konstruert under en antagelse om at flere forhold antas konstante. Dersom det skjer endringer i noen av disse forholdene, vil kurvene forskyves i diagrammet. La oss se på noen av disse forholdene.

Tilbudskurven

- Ble tegnet for:
  - gitt teknologi for bedriften,
  - gitte priser på innsatsfaktorene.

Etterspørselskurven

- Ble tegnet for:
  - en gitt behovsstruktur for konsumenten,
  - gitt samlet inntekt for konsumenten,
  - gitt inntektsfordeling,
  - gitte priser på andre goder.

Helningens betydning

- Helningen på tilbuds- og etterspørselskurven påvirker hvordan endringer i markedet påvirker pris og mengde. La oss se på et eksempel der lavere pris på innsatsfaktorene har ført til et positivt skift i tilbudskurven.
  - Ved bratt etterspørselskurve
  - Ved slak etterspørselskurve

Effekten av en avgift

- En avgift kan ha flere hensikter, men spesielt er to ting viktig: i) Inntekt for staten ii) Endrer markedesresultatet. Aktuelt ved behov for korrigering av nåværende situasjon (tilpasning).
- Avgiften kan pålegges kjøperne og selgerne.

Forts. Effekten av en avgift Anta nå at avgiften τ blir pålagt selgerne

- Dersom avgiften pålegges produsentene, vil kostnadene til bedriften stige. Dette skifter isolert sett tilbudskurven innover. Den vertikale størrelsen på skiftet er lik avgiften τ . Resultater:
- Staten får inn τ kr. pr. enhet.
- Konsumenten betaler: P^K
- Produsenten mottar: P^P Produsenten "sender" nå avgiften til staten, men begge bærer byrden!!

Produksjonsmulighetskurven (PMK)

- Produksjonsmulighetskurven (PMK)
- PMK: kurven kan brukes til å illustrere hvordan produksjonsmulighetene er begrenset. Dette fører til et ressursallokeringsproblem. Videre skal vi illustrere forskjellen på kort og lang sikt.
- Kurven bygger på en antagelse om at alternativkostnadene øker ved stadige overføringer av ressurser mellom sektorer.
- Forutsetninger: to produkter, gitt mengde produksjonsfaktorer (kort sikt) og produksjonsteknologien er konstant.

Appendiks (diagrammark benyttet under forelesning)

